

darbas

VOL. XIII SEPTEMBER, 1959 No. 3(42)

DARBAS [LABOR] is a Lithuanian quarterly of social sciences, art, and literature, published every March, June, September, and December by the Lietuvių Darbininkų Draugija (Lithuanian Labor Society), Inc., 5410 Sixth Ave., Brooklyn 20, N. Y. Business manager V. Gervickas. Annual subscription \$ 3; students \$ 2; single copy \$ 1. Undeliverable copies, subscriptions, donations, change of address notices and other business communications should be addressed to: DARBAS, c/o V. Gervickas, 86-03 76th St., Woodhaven 21, N. Y. Second class postage paid at Brooklyn, N. Y.

TRIMENESINIS KULTŪROS ŽURNALAS
Nr. 3(42) Rugsėjis, 1959 XIII metai

Turinys

P. ŠIRMONELIS	Pastangos tarnauti Lietuvai	1
J. A.	Kontaktai ir bendradarbiavimas	4
J. MERKYS	Lietuvos akademinis jaunimas	4
A. RŪKAS	Trys peizažai	9
A. J. GREIMAS	Užrašai	10
A. RŪKAS	Dailininkas-Poetas	12
D. L. ADOMINIS	Kampininko užrašai	15
DR. P. REKLAITIS	A. Veščiuono parodos	18
J. KAMINSKAS	Kuriuo keliu?	20
J. V.	Socialistų Internacionalo kongresas	23
A. ŠEIKAS	Sudvasintas liberalizmas	24
J. KIZNIS	Nevien kritika kalta	25
A. K.	Sovietų paroda	27
N. GUGIENĖ	K. Liutkaus mirties sukaktis	28
J. GARNYS	Santykių su Lietuva klausimu	29
M. P.	Suvažiavimas Bostone	30
J. MIKENAS	Rimos portretas (skulptūra)	5
J. PENČYLA	A. Rūkas (piešinys)	9
V. VIZGIRDA	V. Petravičius (tapyba)	13
A. Veščiuonas ir M. Žilinskas	(nuotrauka)	18
A. VESČIUONAS	Motina ir vaikas (piešinys)	19
Mums rašo		32
Aukos		32

DARBĄ LEIDŽIA Lietuvių Darbininkų Draugija, Inc. REDAGUOJA Red. kolegija. Vyr. redaktorius: J. Kiznis. Rankraščius, pastabas ir spaudos leidinius siųsti: J. Kiznis, 112 Jerome St., Brooklyn 7, N. Y.

TECHNINIS redaktorius — J. Jacyna

VIRŠELIS — J. Mačiūno

SPAUDA — "Vagos" spaustuvės, 1297 Gates Avenue, Brooklyn 21, N. Y.

ADMINISTRATORIUS — V. Gervickas. Čekius, money orderius arba pinigus už prenumeratą bei aukas "Darbui" paremti, pranešimus apie adreso pakeitimą, nusiskundimus dėl žurnalo negavimo ir šiaip administracinę korespondenciją siųsti: DARBAS, c/o V. Gervickas, 86-03 76 St., Woodhaven 21, N. Y.

DARBO kaina: metams \$ 3, stud. \$ 2, pask. num. \$ 1. Garbės leidėjų ir rėmėjų aukas siųsti šiuo adresu: DARBAS, c/o V. Gervickas, 86-03 76 St., Woodhaven 21, N. Y. —

Tik pasigendame dar daugelio senų draugų...

Į DARBO talką žurnalo gyvybei užtikrinti ligi šiol įsijungė šie Darbo bičiuliai, kurie pasižadėjo kasmet paaukoti po \$ 25 ar daugiau ir tuo būdu tapo žurnalo garbės leidėjais:

ALSDS 116 kuopa (Detroit, Mich.)	lyn, N. Y.
DR. J. G. BYLA-BYLAITIS (Batavia, Ill.)	JACKUS SONDA (Boston, Mass.)
B. E. (Long Island, N. Y.)	JONAS SUVEIZDIS (Brooklyn, N. Y.)
VYTAUTAS BELECKAS (Brooklyn, N. Y.)	ALEKSAS ŠEMETA (Cleveland, Ohio)
VINCAS GERVICKAS (Woodhaven, N. Y.)	AL. ŠVEIKAUSKAS (Roslindale, Mass.)
ANTANAS MAČIONIS (Woodhaven, N. Y.)	DR. JONAS VALAITIS (Chicago, Ill.)
PAUL MONKUS (Blackstone, Mass.)	JONAS VALAITIS (Brooklyn, N. Y.)
STEPONAS ir TESE PAKNYS (Brook-	ALEKSAS. VASILIAUSKAS (Brooklyn, N. Y.)

Čekį ar money orderį prašome išrašyti V. Gervicko vardu, 86-03 76th St., Woodhaven 21, N. Y.; arba J. Kizniui, 112 Jerome St., Brooklyn 7, N. Y.

tarp
šiapus

ir
anapus

u ž r a š a i

Jausmai ir užsiangažavimas

Šių metų Darbo antrajame numeryje A. Baltaragis cituoja ir kritikuoja mano **perdaug pozityvią kritiką**. Patsai pasitenkindamas kuklia moderatoriaus role, A. Baltaragis smerkia abu kraštutinumus: ir tuos, kurie krašto kultūriniame gyvenime vien tik juodas dėmes temato, ir tuos, kurie, kaip aš, jausmo pagauti, vien vaižgantiškų deimančiųų teieško.

Moderatoriaus pozicija, žvilgsnis iš Sirijaus į kvailų skruzdžių apgyventą planetą Žemę — patogus. Ir nusivilčiau, jei Darbas šitokį akademinį požiūrį pasirinktų savo kultūrinės ir visuomeninės politikos linija. Gyvenimas yra čia pat, o ne kur kitoje planetoje, į jį reikia reaguoti tučtuojau, pasisakant aiškiai, juodai ar baltai.

Šis aktualus reagavimas į įvairialypius provokuojančius gyvenimo reiškinius turi būti, žinoma, pagrįstas ne jausmais, o pasaulėžiūrine sistema. Pasakyčiau dar daugiau: nuolatinis reikalas pasisakyti, nežiūrint, ar komentuotini faktai malonūs ar ne, yra labai naudingas tiek pačiam aktualijos memorialistui, tiek ir jo skaitytojams. Tai gera praktiškos pasaulėžiūros formavimo mokykla.

Tokia ir yra mano Užrašų paskirtis, todėl ir ėmiausi juos Darbui siuntinėti. Nesvarbu, ar skaitytojas sutiks su mano nuomone, ar ne. Jei nesutiks ir reaguos, iš to bus tik dar daugiau naudos: lietuviško kultūrinio gyvenimo "nuosmūka" tremtyje kaip tik tuo ir pasireiškia, kad niekas į nieką nebereaguoja. Gal tik vieną Bronių Railą dar galima būtų be sunkumo į kultūrinę dvikovą iššaukti... Dėl tos pačios priežasties buvau kadaise siūlęs Darbo redaktoriui išplėsti Užrašų formulę ir paversti juos į "daugiabalsį žur-

nalą", kokį kiekviename numeryje, pavyzdžiui, duoda prancūzų pažangiųjų katalikų mėnesinis **Esprit**.

Skaičiau tad A. Baltaragio žvilgsnį į anapus ir džiaugiasi: nors vieną pavyko išprovokuoti. Tačiau kartu ir kiek liūdna pasidarė, kad mano Užrašų skaitytojas — ir dar ne eilinis — nesuprato jų dvasios: mano pasisakymas už krašto kultūrinius gaminius — "tėvynės meilės apakinto emigranto" jausmų prasiliėjimas! To betrūko.

Objektyvų kritikos straipsnį parašyti, kiek pasistengęs, gal sugebėčiau ir aš... Jei vis dėlto nutariau skiltelę tuo klausimu įterpti į Užrašus, tai ne jausmų, o apskaičiavimų vedamas. Reikėjo psichologinio smūgio pagalba paveikti lietuvišką "šiapusinę" publiką: Tėvynės Balsui galėjau padėkoti ir privačiu laišku; bet pažįstu ir tokių tautiečių, kurie, pastoviai gaudami šį labai jau silpną lakraštuką, slepia jį, bijodami, kad tautos išdavikais padorių piliečių nebūtų palaikomi. Reikėjo, iš kitos pusės, kreiptis ir į lietuvių "iš anapus" — žinau, kad jei ir nedidelis jų skaičius, tai bent jau cenzorius ir Tiesos redakcija, mano Užrašus skaitė (argi taip jau neverta "susirašinėti" su Tiesos redakcija?). Pažįstant jų tautinį ambicingumą, bekompromisinis išgyrimas, ankstyvesnis už betkokią kritiką, būtinas. Tai, pagaliau, net ir, mano oponento pageidaujama objektyvi tiesa: krašto lietuviai paskutiniaisiais metais yra padarę didelę pažangą grynai lietuviškų leidinių kokybės ir kiekio srityje.

Paskutinis argumentas: objektyvumas, reikalaujantis smerkti Korsako peršamą marksistinį metodą. — Ne, gerbiamasis, su tuo nesutinku. Objektyvumas, atvirkščiai, reikalauja pripažinti, kad dar neseniai lietuviškas poezijos rinkinys privalėjo turėti gerą trečdalį poemų Stalino garbei, prieš išvysdamas pasaulį; kad Korsako "marksizmas" užima vos keliolika puslapių gana stambiame leidinyje; kad jis

patiektas tokia forma, jog net marksizmo bijančiam jis nebaisus. Nežinau A. Baltaragio amžiaus; nežinau, ar jam teko, kaip kad man, pirmąsias "literatūrinio marksizmo" pamokas imti kaip tiktai pas tą patį Korsaką-Radzvilą, jo kritikos straipsniuose. Turbūt, ne. Nes kitaip jis ir pats būtų pastebėjęs, kad "smetoninės epochos" Korsakas buvo daug didesnis marksistas, kad jo ano meto marksizmas buvo visai kitos kokybės. Pagalvokim tik truputį: jeigu jau akademikas Korsakas neviską gali sau leisti, tai, norėdami objektyviai rašyti apie kultūrinius Sovietinės Lietuvos reiškinius, turime iš anksto nusistatyti ribas, kuriose galėtumėm savo objektyvumui duoti valių reikštis. Jei pridėto dar norime, kad mūsų objektyvi kritika turėtų šiokių tokių ataidų ir Lietuvoje.

Visko yra, visko ir reikia. Šiaip jau su A. Baltaragio nuomonėmis sutinku. Gal tik tas jo **objektyvumas** man galvą kiek kvaršina: nežinau, kuo jis paremtas, kokia epistemologinė ar metafizinė teorija jį palaiko. Bet tai jau kitas klausimas...

Dar šis tas apie tėvynės meilę

Neseniai teko skaityti Maurice Duverger, žymaus politinės sociologijos specialisto, straipsnį apie patriotizmą. Atsakydamas dabartiniam Prancūzijos min. pirmininkui Michel Debré, kuris kuone tautos išdavikais pavadino tuos, kurie šiuo metu drįsta kalbėti apie kankinimus Alžerijoje, Duverger primena jam, kad yra dar ir kitoks prancūziškas patriotizmas, tasai, kuris teisingumą stato aukščiau už tėvynės meilę, kad šitoks Prancūzijos vaizdas yra artimesnis visos skriaudžiamos žmonijos širdžiai. Patriotizmo sąvoka, kaip krepšinio sviedinys, istorijos bėgyje eina iš rankų į rankas.

Tėvynės meile, kiek nusikaltimų padaroma tavo vardu! Taip ir norisi parafrazuoti visiems žinomus ponios Rolland žodžius. Pirmasis patriotas buvo Prancūzijoje — Robespierre, o Lietuvoje — Kudirka; po paskutinio pasaulinio karo, tėvynės meilė pasidarė Thorez ir Sniečkaus nuosavybė; šandien, pagaliau, tikraisiais patriotais jau yra tiktai Michel Debré ir Krupavičius.

Nesąmoningumas ar tabū

Vytautas Kavolis atsiuntė man kultūrinę anketą užpildymui. Joje, tarp kitų klausimų, užtikau ir vieną, mane gerokai nustebinusį: Kokių konkrečių atvejų skaitote Nepriklausomą Lietuvą pralenkusią Ameriką? —

Šis klausimas, žinoma, ne man skirtas, ir jokios kompetencijos jį atsakyti nejaučiu. Nustebino mane pats klausimo iškėlimo faktas, ir užtai V. Kavolį galiu tiktai pasveikinti. Pagaliau.

Taip, pagaliau. Ilgą laiką stebėjau ir negalėjau suprasti — būčiau dėkingas, jei ir dabar kas nors galėtų man paaiškinti, o gal **Darbas** galėtų specialų numerį tuo

klausimu suorganizuoti — kodėl keliasdešimt tūkstančių lietuvių, nuvykusių apsigyventi į visai naują, jiems nepažįstamą kraštą, net gerą dešimtį metų jau ten išgyvensių, turinčių savo bendruomenines institucijas, savo gausią spaudą, kodėl iš tų tūkstančių lietuvių niekas nekalba apie Ameriką? Kažkokia nesuprantama praraja skiria Amerikos lietuvių spaudą nuo Amerikos lietuvių gyvenimo. Amerikos lietuvių spaudos temos: Lietuvos laisvinimas, lietuviybės išlaikymas, pobūviai, išvykos ir sukėlimai. Bet kaip lietuviai įsikūrė Amerikoje, kaip jie tenai gyvena, ką dirba, kaip prisitaikė prie naujos situacijos, ką blogo ir gero rado tame naujame krašte — apie visa tai tylima.

Kodėl? Argi **American way of life** yra jau toks nediskutuotinas, pagal žmogaus prigimtį kiekvienam lietuviui tinkamas gyvenimo būdas? Ar visi lietuviai jau spėjo pasidaryti milijonieriais ir nebeturi jokių žemiškų rūpesčių ir vien tik ir galvoja per dienas apie tėvynės išlaisvinimą? — Netikiu, nes žinau konkrečių atvejų, kur generolai tarnauja kiemsargiais, o poetai — krovikais. Kartas nuo karto paskaitai spaudoje piliečio atsišaukimą apie reikalą sukelti aukų vienam ar kitam nusipelnusiam tautiečiui sušelpiti. O po to ir vėl tyla.

Lietuviškoji spauda žuvauja skaitytojus kaip kilbukus, bet su visais moderniškiausiais prietaisais, kartais net labdarybės prašydama. Bet ta pati spauda užsispyrusiai nešneka apie tai, kas žmogui gyvybiniai svarbiausia: apie jo kasdieninį darbą ir uždarbį, apie tai, ką lietuviai valgo, kur miega, kaip mylisi ir linksminasi. Vieni žmonės, manau, padarė karjerą ir gyvena geriau negu Lietuvoje. Kitiems tremtis ir emigracija į Jungtines Valstybes turėjo reikšti socialinį ir ekonominį nustumimą. Visa tai normalu ir labai svarbu žmogaus gyvenime. Apie visa tai tylima. Prisipažinsiu, kad aš, gana pastoviai skaitydamas Amerikos lietuvių spaudą, ir tik retų žinių tesulaukdamas iš Lietuvos, geriau vis dėlto įsivaizduoju Lietuvos lietuvių, o ne Amerikos lietuvių gyvenimą.

Visokiais tonais kalbama apie lietuviybės išlaikymą: atrodo, net specialios ministerijos tam reikalui sukurtos. Bet kaip galima išlaikyti lietuviybę, jei lietuvis nesistato sau sąmoningai ir nuolatiniai vieno ir to paties gyvybinio klausimo: **kas man Amerika, kas aš Amerikai?** Negalima juk Žemėje būti amerikiečiu, o Mėnulyje — lietuviu, ir daboti, kad tik tos dvi planetos nesusidurtų.

Tai ne retorika, ir ne spąstai: aš nuoširdžiai nesu-prantu Amerikos lietuvių gyvenimo nei jų galvojimo.

Darbas laukia

Tolimosios Azijos kraštus pasiekia gandai, kad Demokratinio Darbo Talkoje nesutarimai. Liaudis tuo nepatenkinta. Liaudis mano, kad nusikalstami yra net ir rimti ginčai, kai Darbas laukia. Nėra nei nemirtingųjų, nei neklaidingųjų. Paieškomi tiktai darbininkai.